

Святослав Павлович Добрянський

Львівська лабораторія прав людини і громадянина
Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування
Національної академії правових наук України
Львів, Україна

ЗАГАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ – ПЕРЕДВІСНИК ХАРТІЇ ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація. У статті здійснено загальнотеоретичний аналіз впливу Загальної Декларації прав людини 1948 р. на становлення сучасної системи міжнародних актів з прав людини. Зокрема, прослідковано діалектичний зв'язок між положеннями Загальної Декларації прав людини та Хартії основоположних прав людини Європейського Союзу. Встановлено, що закладені в основу Загальної Декларації прав людини такі ціннісні орієнтації, як гідність людини, взаємозалежність, неподільність фундаментальних прав людини, спрямованість усіх категорій прав людини на створення належних умов існування та розвитку індивіда, є також визначальними принципами захисту прав людини, закладені у Хартії основоположних прав Європейського Союзу. Таким чином, продемонстровано, що, з одного боку, ключові ідеї Загальної Декларації прав людини є в цілому ідеологічною основою Хартії основоположних прав, а з другого боку, норми зазначеної Хартії якісно розвивають положення Загальної Декларації ООН, забезпечуючи змістовну конкретизацію прав та свобод людини і створюючи більш ефективні передумови їх юридичного гарантування.

Ключові слова: права людини, гідність людини, соціальний прогрес, свобода, рівність, солідарність.

Святослав Павлович Добрянський

Львовская лаборатория прав человека и гражданина
Научно-исследовательский институт государственного строительства
и местного самоуправления Национальной академии правовых наук Украины
Львов, Украина

ВСЕОБЩАЯ ДЕКЛАРАЦИЯ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА – ПРЕДВЕСТНИК ХАРТИИ ОСНОВОПОЛОЖНЫХ ПРАВ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Аннотация. В статье осуществлён общетеоретический анализ влияния Всеобщей Декларации прав человека 1948 г. на становление современной системы международных актов по правам человека. В частности, исследовано существования диалектической связи между положениями Всеобщей Декларации прав человека и Хартии основоположных прав Европейского Союза. Установлено, что заложенные в основании Всеобщей Декларации прав человека такие ценностные ориентиры, как достоинство человека, взаимозависимость, неразделимость фундаментальных прав человека, устремленность всех категорий прав человека на создания надлежащих условий существования и развития индивида, также являются существенными принципами защиты прав человека,

воплощенными в Хартии основоположных прав Европейского Союза. Таким образом, продемонстрировано, что, с одной стороны, ключевые идеи Всеобщей Декларации прав человека осуществляют роль идеологической основы Хартии основоположных прав, а с другой стороны, нормы такой Хартии качественно развивают положения Всеобщей Декларации ООН, обеспечивая конкретизацию прав и свобод человека, а также создавая более эффективные предпосылки их юридического гарантирования.

Ключевые слова: права человека, достоинство человека, социальный прогресс, свобода, равенство, солидарность.

Sviatoslav P. Dobrianskiy

Lviv Laboratory on Rights of Man and the Citizen
Research Institute of State Building and Local Government
of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine
Lviv, Ukraine

UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS – PRECURSOR OF THE CHARTER OF THE FUNDAMENTAL RIGHTS OF THE EUROPEAN UNION

Abstract. *The article deals with the general theoretical analysis of the Universal Declaration of Human Rights influence on the inception and development of the modern system of the international documents on human rights. Namely, the article makes an indepth research of dialectic relations between provisions of the Universal Declaration of Human Rights and that of the Charter of the Fundamental Rights of the European Union. It has been found out, that value orientations, laid into basics of the Universal Declaration of Human Rights, namely such as human dignity, interdependence, implicit character of fundamental human rights, direction of human right at creation of decent conditions of human being existence and development, constitute as well human rights protection principles laid into the Charter of the Fundamental Rights of the European Union. There has been highlighted that, on the one side, key ideas of the Universal Declaration of Human Rights form ideological basics of the Charter of the Fundamental Rights of the European Union, but on the other side, norms of the mentioned Charter provide development of the provisions of the Universal Declaration of Human Rights, thus safeguarding concretization of the human rights and freedoms content, and creating more effective preconditions of their legal protection.*

Abstract: *human rights, human dignity, social progress, freedom, equality, solidarity.*

ВСТУП

10 грудня 1948 р. після ретельної підготовчої роботи та довготривалого обговорення окремих статей була урочисто прийнята та проголошена Загальна Декларація прав людини (далі – Загальна Декларація) 48 державами – членами ООН [1, с. 459].

Сьогодні день прийняття даного документа, котрий поза усяким сумнівом став основою сучасних всесвітньої та регіональних систем захисту прав людини, щорічно святкується у всьому світі як **День прав людини**. Зокрема, 10 груд-

ня 2018 р. людство святкуватиме 70-річчя прийняття Загальної Декларації прав людини. Це не просто чергова річниця, а нагода вкотре віддати шану безпрецедентному значенню цього акта для становлення та розвитку нового міжнародного правопорядку, який мав би на майбутнє унеможливити події, які мали місце під час Другої світової війни. Святкування 70-річчя Загальної Декларації – вдалий час для переосмислення уже досягнутого прогресу у сфері створення належних умов життя індивіда; а також планувати подальші шляхи втілення правозахисних ідеалів та цілей Загальної Декларації прав людини, частина яких все ще на шляху реалізації.

Для України святкування 70 річниці Загальної Декларації прав людини має особливе значення. І справа тут не тільки у тому, що представники тоді ще УРСР в ООН брали участь у розробці положень Загальної Декларації. Є підстави вважати, що ще задовго до подій Другої світової війни, які безпосередньо спричинили прийняття цього акта, українські науковці – випускники юридичного факультету Львівського університету фундаментально доклалися до формування ідеології та системи прав людини, які на 90% визначили зміст та структуру Загальної Декларації. Імена цих науковців – Герш Лаутерпахт та Рафаль Лемкін, котрі у 20-х рр. XX ст. здобували юридичну освіту на теренах Львівщини. Безпосередньо це проявилось у тому, що опублікована у червні 1945 р. книга Г. Лаутерпахта «Міжнародний білль прав людини» (у якому були викладені авторські проекти самого такого Білля і спеціального органу ООН з контролю за дотриманням цього акта), через два роки була роздана членам очолюваної Е. Рузвельт робочої групи (комітету) Комісії ООН з прав людини, котрій було доручено підготувати проект «Міжнародного білля прав людини» (пізніше названого ООН «Загальна Декларація прав людини») [2, с. 62]. Важливе значення для становлення сучасної системи захисту прав людини також мали погляди Р. Лемкіна (який повну юридичну освіту здобув у Львівському університеті у 1921–1926 рр.) Він став автором першої в історії людства концепції злочину «геноцид» й основним співавтором Концепції ООН про заборону цього злочину і встановлення відповідальності за його вчинення. (До того ж цей документ було ухвалено Генеральною Асамблеєю ООН навіть на день раніше, ніж Загальну Декларацію прав людини, – 9 грудня 1948 р.)

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Автором розглянуті певні сучасні аспекти міжнародно-правового захисту прав людини. Вони пов'язані з процесами юридичного гарантування прав людини у Європейському Союзі (далі – ЄС) – міжнародного формування, з яким нині Україна прагне побудувати глибокі партнерські відносини. Відомо, що передумовою тісної інтеграції між Україною та ЄС є адаптація законодавства нашої держави до правових стандартів ЄС, зокрема до стандартів цієї унікальної міжнародної організації у сфері прав та свобод людини. Автор звертає увагу на по-

рівняльну характеристику вихідних засад Загальної Декларації ООН 1948 р. (як акта давно відомого українській юридичній науці і правозахисній практиці) та принципів захисту прав людини, покладених в основу Хартії основоположних прав Європейського Союзу (далі – Хартія ЄС). Як відомо, з набранням чинності Лісабонським договором 1 грудня 2009 р. Хартія ЄС набула юридичної сили одного з установчих договорів ЄС. Незважаючи на те, що норми Лісабонського договору передбачають обов'язок ЄС приєднатися до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. [3, р. 191], і свого часу навіть було розроблено відповідний Договір про приєднання [4], нині норми саме Хартії ЄС становлять основне джерело стандартів прав та свобод даного міжнародного формування [5, с. 112]. Варто зауважити, що тільки за перший рік чинності Хартії ЄС Суд ЄС посилався на її норми понад 30 разів, а в листопаді 2010 р. вперше у своєму рішенні анулював положення низки регламентів ЄС через їх суперечність положенням Хартії ЄС [6].

Нині Суд ЄС послідовно продовжує реалізовувати свої повноваження у сфері забезпечення відповідності актів інституцій ЄС положенням Хартії ЄС [7, с. 65], формуючи власну систему стандартів прав та свобод людини, які нерідко розходяться з усталеною практикою Європейського суду з прав людини щодо юридичного гарантування однойменних прав та свобод людини [8, с. 111–114].

Порівняння вихідних засад Загальної Декларації прав людини та Хартії ЄС дозволить, на думку автора, дати певну оцінку векторам «праволюдності» спрямованості цих двох міжнародних актів з прав людини, а отже, і більш реалістично визначити послідовність приведення законодавства України у відповідність до праволюдних стандартів ЄС.

В основу даного дослідження покладено гіпотезу про те, що, з одного боку, ключові ідеї Загальної Декларації прав людини є в цілому ідеологічною основою Хартії основоположних прав, а з другого боку, норми зазначеної Хартії якісно розвивають положення Загальної Декларації ООН, забезпечуючи змістовну конкретизацію прав та свобод людини і створюючи більш ефективні передумови їх юридичного гарантування.

Також одним із завдань дослідження є з'ясування питомої ваги відображення ціннісних орієнтацій, закладених в основу Загальної Декларації прав людини (зокрема, таких як гідність людини, взаємозалежність, неподільність фундаментальних прав людини, спрямованість усіх категорій прав людини на створення належних умов існування та розвитку індивіда) у Хартії основоположних прав ЄС. Отже, у статті застосовано діалектичний, порівняльно-правовий методи дослідження. Такі методологічні принципи, як нам видається, дозволять максимально реалістично оцінити та розробити відповідну програму адаптації законодавства України до праволюдних стандартів ЄС.

Питанням змісту, правової природи та впливу Загальної Декларації прав людини ООН 1948 р. на становлення сучасної міжнародної системи захисту

прав людини присвячені праці таких вітчизняних та іноземних дослідників, як Д. Байер, Е. Бредлі, М. Буроменський, М. Дженіс, Р. Кей, П. Рабінович. Проте, зважаючи на складність і багатогранність означених питань, доводиться констатувати нагальну потребу у подальших наукових розвідках із цієї проблематики, зокрема в аспекті впливу Загальної Декларації на ідейну спрямованість та правозахисні принципи Хартії ЄС, що, власне, і є метою даної статті.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

2.1. Гідність людини як фундамент системи її прав та свобод

Спочатку автором охарактеризовано значення Хартії ЄС для України. По-перше, переважна більшість прав, які закріплені у Хартії – це права людини. Отже, знання можливостей людини, які зафіксовані у ній, є важливим для тих громадян України, які перебувають у країнах ЄС або ж мають намір до них виїхати. По-друге, низка положень даного документа вносять суттєві новели в сучасне розуміння тих можливостей, котрі складають інститут прав людини, а тому аналіз Хартії ЄС є важливим з огляду на перспективи вдосконалення конституційно-правового механізму охорони і захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні. По-третє, положення Хартії визначають критерії оцінки діяльності органів ЄС в усіх сферах, зокрема у сфері зовнішньої політики, а отже, й у відносинах ЄС з одним із його партнерів на європейській арені – Україною.

Урешті-решт, Хартія ЄС, як постійно підкреслюють її творці, – це не тільки правотворчий акт, джерело права. Вона закріплює також загальні фундаментальні цінності, відповідно до яких структуровано цей акт: людська гідність, свобода, рівність та солідарність [9, с. 58]. З огляду на це, як зазначається у вітчизняній літературі, Хартія ЄС якісно переосмислює положення Конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 р. Ради Європи (далі – Конвенція), висуваючи на перше місце захист гідності людини як основи загальнолюдських основних прав, свобод та цінностей [10, с. 176]. На відміну від інших регіональних юридичних інструментів забезпечення прав людини, Хартія ЄС принципово наслідує ідеологію Загальної Декларації, акцентуючи саме на гідності людини як її фундаментальній цінності – саме так, як закладено у преамбулі та ст. 1 Загальної Декларації.

Також необхідно звернути увагу на те, що фундаментальні цінності, які використано в Хартії ЄС як критерії групування прав людини – гідність, свобода, справедливість, солідарність по суті відтворюють однопорядкові категорії Загальної Декларації, вжиті у преамбулі цього акта: «Беручи до уваги, що визнання гідності, яка властива всім членам людської сім'ї, і рівних та невід'ємних їх прав є основою свободи, справедливості та загального миру». Щоправда, норми Хартії ЄС діалектично переводять ці поняття на якісно більш високий рівень формально-юридичного закріплення та конкретизації, але це, на думку автора,

вкотре підтверджує «генетичну» спорідненість таких актів. Змістовний та структурний аналіз Хартії ЄС дозволяє вважати, що в її основу (порівняно з іншими всесвітніми та регіональними інструментами захисту прав людини) закладено принципово нові філософсько-світоглядні засади на людину, та її місце у світі. Уже у преамбулі Хартії ЄС зазначено, що «людина та її інтереси – у центрі діяльності Союзу», а гл. I цього акта прямо іменується «Гідність» [10, с. 179].

Формулювання, «введення» прав людини із поняття людської гідності свідчить про визнання даної властивості людини джерелом (суб'єктивним) усіх її прав, а також про поступове зростання питомої ваги принципу гуманізму як системоутворювальної засади з-поміж інших принципів сучасного інституту прав людини. Саме принцип гуманізму лежить в основі положення про те, що людина є метою суспільного розвитку, а не його засобом. Специфіка саме цієї засади полягає й у тому, що остання підкреслює спрямованість інституту прав людини на створення умов для забезпечення унікальності кожного окремого людського буття, існування. Видається, що ця інтегративна властивість природи людини – її гідність, є принципово важливою, зокрема, для пояснення феномену «позитивної дискримінації» як специфічної риси сучасної концепції прав людини. Так, гл. III Хартії ЄС «Рівність» включає правові норми, які закріплюють права дітей (ст. 24), права літніх людей (ст. 25) та права осіб з фізичними та розумовими вадами (ст. 26). Автор припускає, що втілена у Хартії ЄС сучасна інтерпретація поняття «гідності» людини покликана реалізувати на практиці ідею «соціальної компенсації органічної неповноцінності людини». Тобто забезпечити виживання, гідне існування та розвиток і тих індивідів, котрі внаслідок вроджених чи набутих вад потребують створення спеціальних «умов та засобів» [11, с. 8] – що забезпечують їм «перемогу, а не поразку в боротьбі за життя» [12, с. 54–55].

2.2. Соціально-природний характер та неподільність системи основоположних прав та свобод людини

Видається, що правозахисна ідеологія Хартії ЄС виявляє спадковість із вихідними засадами формування прав та свобод людини, а також з принципами ідеології захисту прав людини, втіленої у нормах Загальної Декларації. Як у положеннях Хартії, так і у нормах Загальної Декларації прослідковується ідея щодо *соціально-природного характеру* прав людини, яка передбачає потребу удосконалення прав та свобод людини відповідно до змінюваних соціальних умов. Так, у абз. 4 преамбули Загальної Декларації зазначається: «беручи до уваги, що народи Об'єднаних Націй підтвердили в Статуті свою віру в основні права людини, в гідність і цінність людської особи і в рівноправність чоловіків і жінок та вирішили сприяти соціальному прогресові і поліпшенню умов життя при більшій свободі».

Розгляд інституту прав людини крізь призму гідності людини та соціально-природного характеру таких прав дозволяє пояснити відмову розробників Хартії ЄС від традиційного поділу прав людини на «громадянські» (фізичні й особистісні), політичні, економічні, соціальні та культурні групи і використання в цілому акті загальнолюдських моральних понять як критерії класифікації прав людини.

Отже, гідність як властивість людини та джерело її основних прав, по-перше, вимагає забезпечення однакового значення всіх її можливостей, що, у свою чергу, підсилює положення про їх неподільність як характерну рису сучасного інституту прав людини. А, по-друге, це дозволяє відмовитись від поділу прав людини на «природно-біологічні» та «природно-соціальні» [13, с. 6], а також від диференціювання можливості практичної здійсненності прав людини залежно від їх закріплення в законодавстві [14, с. 217].

Визнання пріоритетного значення за людською гідністю чітко прослідковується й при аналізі інших глав – головних структурних елементів Хартії ЄС. У цьому аспекті цікавою для аналізу виступає гл. II «Свободи», до якої включено, окрім традиційних прав класичної доктрини природного права (так званих «негативних», таких як право на вільне висловлювання думки, свободу совісті та зібрань) і такі права, які вважають правами «другого покоління» (зокрема, право на працю, право на житло).

Наведені положення свідчать про певну трансформацію самого розуміння прав людини якраз в аспекті свободи – власне через визнання гідності людини джерелом усіх її прав та свобод. Так, якщо класична доктрина природного права зазвичай визнає свободами ті можливості людини, реалізація котрих не потребує зовнішньої допомоги, втручання держави чи суспільства, то у Хартії ЄС поняттям свободи охоплюються і ті можливості, реалізація яких вимагає суттєвого сприяння, «позитивної» дії з боку суспільства в цілому.

Отже, є підстави констатувати в документі, що розглядається, трансформацію традиційного розуміння «негативних» прав – свобод людини. Ця трансформація сприяє, так би мовити, консолідації усіх прав людини навколо їх суб'єкта – людини незалежно від видової належності останніх. Порівняння номенклатури прав людини, закріплених у Хартії ЄС, виражено виявляє її певну «генетичну спадковість» з нормами Загальної Декларації, адже в останній права людини подаються комплексно, без поділу на певні групи, як пізніше було зроблено при розробці Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права людини 1966 р., та Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р. [1, с. 463].

Варто зазначити також, що деякі із загальних тенденцій розвитку інституту прав людини сформульованих свого часу у вітчизняній правовій літературі [15, с. 8] отримали відображення у преамбулі Хартії ЄС. Так, абзац 2 Преамбули цього акта проголошує: «у центрі діяльності Союзу – людина та її інтереси».

Далі, вже у вступній частині Хартії ЄС міститься вказівка на те, що саме бра-лося до уваги при формулюванні у ній відповідної системи прав та свобод, так, у абз. 4 Преамбули проголошено: «...необхідно посилити захист основних прав в дусі суспільних змін, що відбуваються, а також соціального розвитку, науко-вого та технологічного прогресу шляхом закріплення цих прав в Хартії» [10, с. 179].

Наведене положення дає підставу вважати, що розробники Хартії ЄС ви-ходили, власне, із соціально-природного характеру інституту прав людини [16, с. 5], а він відображається, зокрема, таким визначенням поняття прав людини, згідно з яким вони є можливостями людини, об'єктивно зумовленими досягну-тим рівнем розвитку людства (економічним, політичним, соціальним, духовним) [17, С. 8].

Саме таке бачення природи й джерел походження прав людини підтверджу-ється і робочими документами Конвента – спеціального органу, що розробляв Хартію ЄС. Зокрема, при обговоренні питання про спосіб техніко-юридичного закріплення Хартії ЄС у системі установчих документів цього наднаціонально-го утворення було висловлено побажання «здійснити це у такий спосіб, аби можна було вносити зміни та доповнення до Хартії і виключити перспективу перетворення цього документа та застиглий пам'ятник історії права».

Системний аналіз Хартії ЄС дозволяє зробити висновок про підтвердження, висловленої у літературі гіпотези, стосовно перспектив подальшого розвитку інституту прав людини у напрямі все більшого задоволення потреб людини [17, С. 8]. У цьому ракурсі заслуговує на увагу ст. 8 гл. II «Свободи» Хартії ЄС, на-зва якої «Захист персональних даних». Система можливостей людини, яка ви-пливає із формулювання даної статті спрямована, вочевидь, на задоволення потреби людини у саморепрезентації, самовиявленню, або, іншими словами, на поширення та збереження достовірної (неспотовреної) щодо неї інформації, а у разі виявлення спотворення останньої – на внесення необхідних змін.

Цікаво зазначити, що необхідність визнання за людиною права практично однакового (ідентичного) зі змістом можливостей людини, які випливають зі ст. 8 гл. II «Рівність», було сформульовано у зарубіжній правовій літературі німецьким вченим Дж. Кальтунгом [18, р. 74]. Отже, у нормах Хартії ЄС дещо розширено каталог прав людини як відображення зростання її потреб, засобів їх задоволення. У Хартії ЄС враховано й інші засади сучасного інституту прав людини. Це виражається перш за все у спробі збалансованого поєднання прин-ципів формальної та фактичної рівності як таких засад. У найменуванні глави III Хартії ЄС прямо вживається термін «рівність». Однак, на відміну від класичних міжнародних документів, де принципу рівності приділяється, зазвичай, декіль-ка статей у системі всіх норм відповідного документа, у Хартії ЄС зазначений термін вживається одночасно для позначення як принципу інституту прав лю-дини в ЄС, так і одного з інтегруючих елементів, критеріїв класифікації тих прав

людини, які у першу чергу покликані таку рівність забезпечити. Статті 20, 21, 23 Хартії ЄС спрямовані на забезпечення реалізації принципу формально однакових стартових можливостей для усіх носіїв відповідних прав людини.

У статтях 22, 24, 25 та 26 передбачено забезпечення «пільгового» режиму у плані створення додаткових правових можливостей для тих категорій людей, які внаслідок певних вроджених чи набутих вад потребують для задоволення своїх потреб та інтересів створення спеціальних «умов та засобів» [12, с. 8]. Такі спеціальні правові можливості передбачені, зокрема, для дітей, для літніх людей, для осіб з фізичними та розумовими вадами. У ст. 22 спеціально закладено гарантування культурної, релігійної та мовної різноманітності. На думку автора, представлена норма відображає прагнення сприяти поступовому створенню загальнолюдської культури прав людини, вільної від етноцентричних спотворень, ураховуючи культурний (у широкому сенсі) плюралізм держав – членів ЄС, який істотно посилиться після прийняття нових держав до цього формування.

ВИСНОВКИ

1. Системний аналіз положень Хартії ЄС свідчить, що на сьогодні цей документ можна вважати одним із найпрогресивніших здобутків людства у царині прав людини. З певними застереженнями, можна стверджувати, що цей міжнародний акт з прав людини максимально враховує засади сучасного розуміння вихідних принципів інституту прав людини та відображає тенденції розвитку правового статусу особи у сучасному світі. Однак незаперечний поступ у гарантуванні прав людини в ЄС, який став можливим саме завдяки Хартії, був би неможливим без Загальної Декларації прав людини – документа світового значення, який заклав не тільки сучасні принципи міжнародного гарантування прав людини, а й певною мірою нового світового правопорядку.

2. Аналіз векторів «праволюдності» спрямованості Загальної Декларації прав людини та Хартії ЄС дозволяє з достатньою впевненістю констатувати факт їх «генетичної спорідненості», а саме: закріплення спільних засад щодо розуміння природи основоположних прав та свобод людини, гідності як фундаменту прав та свобод людини, а також неподільності прав та свобод людини як їх іманентної властивості.

3. Отже, адаптацію законодавства України до праволюдних стандартів ЄС слід розглядати не просто як бажану, але недосягну перспективу, а й як процес, який триває з моменту втілення у законодавство України норм Загальної Декларації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Лукашова Е. Права человека : учебник для вузов / Е. Лукашова. – Москва : Норма-Инфра, 2012. – 547 с.

- [2] Рабінович П. М. Рецензія на книгу професора Лондонського університетського коледжу Ф. Сендса «Дорога Схід – Захід». Витоки геноциду і злочинів проти людяності (Лондон, 2016) / П. М. Рабінович, С. П. Добрянський // Право України. – 2017. – № 4. – С. 61–64.
- [3] Gaja G. Accession to the ECHR // *EU Law After the Lisbon Treaty* / G. Gaja ; ed. by Biondi B., Eeckhout P., Ripley S. – Oxford : Oxford University Press. – 2012. – P. 189 – 214.
- [4] Draft legal instruments on the accession of the European Union to the European Convention on Human Rights [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/Accession/Working_documents/CDDH-UE_2011_16_final_en/pdf.
- [5] Энтин К. В. Присоединение Евросоюза к ЕКПЧ / К. В. Энтин // *Европейское право*. – 2012. – № 3. – С. 111 – 123.
- [6] Joined cases C- 92/09 and C-93/09 [Електронний ресурс] : Volker and Markus Schecke Gbr (C- 92/09) Harmut Eifert (C-93/09) v/ Land Hassen // Режим доступу: <http://curia.europa.eu/juris/document/>
- [7] Договор о функционировании Европейского Союза // *Европейский Союз: Основополагающие акты в редакции Лиссабонского договора с комментариями* / отв. ред. Кашкин С. Ю. – Москва : Издательство ИНФРА, 2008. – 65 с.
- [8] Исполинов А. С. Практика ЕСПЧ в отношении Европейского Союза: некоторые уроки для ЕвРАЗС / А. С. Исполинов // *Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения*. – 2012. – № 3. – С. 112–114.
- [9] Шевчук С. Хартія основних прав для нової Європи // *Ніщський договір та розширення Європейського Союзу* / С. Шевчук. – Київ, 2001. – С. 112–137.
- [10] Пендак А. Хартія основних прав Європейського Союзу [пер.: А. Пендак]. *Ніщський договір та розширення Європейського Союзу*. – Київ : ІнЮре, 2001. – 189 с.
- [11] Рабінович П. М. Зміст і обсяг прав людини: всесвітня уніфікація чи національна диверсифікація? / П. М. Рабінович // *Юридичний вісник України*. – 2001. – № 17 – С. 8.
- [12] Спасибенко С. Г. Социальная идентичность человека / С. Г. Спасибенко // *Социально-гуманитарные знания*. – 2011. – № 1. – С. 48–57.
- [13] Рассказов Л. П. Естественные права человека / Л. П. Рассказов, И. В. Упоров. – Санкт Петербург : Знание, 2001. – 96 с.
- [14] Манов Г. Н. Теория государства и права / Г. Н. Манов. – Москва : Бек, 2008. – 314с.
- [15] Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. / П. М. Рабінович. – Вид. 10-те, доп. – Львів : Край, 2008. – 224 с.
- [16] Добрянський С. Права і свободи людини: класична доктрина і сучасна концепція (до порівняльної характеристики) / С. Добрянський // *Вісник Львівського Університету. Серія юридична*. – 2001. – Вип. 36. – С. 4–7.
- [17] Добрянський С. Хартія основних прав Європейського Союзу: причини прийняття та значення / С. Добрянський // *Право України*. – 2002. – № 11. – С. 118–124.
- [18] Caltung J. *Human Rights in Another Key* / J. Caltung. – New-York : Polity Press, 1994. – 178 p.

REFERENCES

- [1] Lukashova, E. (2012). *Human Rights*. Moscow: Norma-Infra.
- [2] Rabynovych, P. M., Dobrianskiy, S. P. (2017). Recension on the book of the professor of London's Kings College P. Sands "East-West Street". On the Origins of the Crimes of Genocide and Crimes Against Humanity (London, 2016). *Law of Ukraine*, 4, 61–64.

- [3] Gaja, G. (2012). *Accession to the ECHR EU. Law After the Lisbon Treaty*. Oxford University Press.
- [4] *Draft legal instruments on the accession of the European Union to the European Convention on Human Rights*. Retrieved from http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/Accession/Working_documents/CDDH-UE_2011_16_final_en/pdf.
- [5] Entin, K. V. (2012). EU Accession to European Convention. *European Law*, 3, 111–123.
- [6] Joined cases C- 92/09 and C-93/09 Volker and Markus Schecke Gbr (C- 92/09) Harmut Eifert (C-93/09) v. Land Hassen. Retrieved from <http://curia.europa.eu/juris/document/>.
- [7] Kashkin, S. Yu. (2008). Agreement on Functioning of the European Union. In S. Yu. Kashkin (Ed.), *European Union: Fundamental acts in edition of Lisbon Treaty with comments*. Moscow: Norma-Infra.
- [8] Ispolinov, A. S. (2012) Practice of the European Court of Human Rights in relation to European Union: certain lessons for EuroAsiaU. *Journal of Foreign Legislation and Comparative Jurisprudence*, 3, 112–114.
- [9] Shevchyk, S. (2001). Charter of Fundamental Rights of the European Union. In *The Treaty of Nice and enlargement of the European Union*, Kiev : InJure.
- [10] Pendak, A. (2001). *Charter of Fundamental Rights of the European Union*. The Treaty of Nice and enlargement of the European Union, Kiev : InJure.
- [11] Rabynovych, P. M. (2001). Content and volume of the human rights: universal unification or national diversification. *Legal Herald of Ukraine*, 17, 8.
- [12] Spasibenko, S. G. (2011). Social identity of the individual. *Social-Humanitarian Knowledge*, 1, 48–57.
- [13] Rasskazov, L. P., Uporov, I. V. (2001). *Natural Rights*. Saint-Petersburg : Znaniye.
- [14] Manov, G. N. (2008). *Theory of State and Law*. Moscow : Bek.
- [15] Rabinovych, P. M. (2008). *Fundamentals of the General Theory of Law and State*. Lviv : Krai.
- [16] Dobrianskiy, S. (2001). Human Rights and Freedoms: Classic Doctrine and Modern Conception. *Journal of Lviv University. Legal Studies Series*, 36, 4–7.
- [17] Dobrianskiy, S. (2002). Charter of Fundamental Rights of the European Union: Reasons of Elaboration and Significance. *Journal Law of Ukraine*, 11, 118–124.
- [18] Caltung, J. (1994). *Human Rights in Another Key*. New-York : Polity Press.

Святослав Павлович Добрянський

Кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник
Львівської лабораторії прав людини і громадянина
Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого
самоврядування Національної академії правових наук України
79000, вул. Єфремова, 79/101, Львів, Україна

Святослав Павлович Добрянский

Кандидат юридических наук, доцент, ведущий научный сотрудник
Львовской лаборатории прав человека и гражданина
Научно-исследовательский институт государственного строительства
и местного самоуправления Национальной академии правовых наук Украины
79000, ул. Ефремова, 79/101, Львов, Украина

Sviatoslav P. Dobriabskiy

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor, Leading Researcher
Lviv Laboratory on Rights of Man and the Citizen
Research Institute of State Building and Local Government
of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine
79000, 79/101, Efremova Str., Lviv, Ukraine

Рекомендоване цитування: Добрянський С. П. Загальна Декларація прав людини – предтеча Хартії основоположних прав Європейського Союзу / С. П. Добрянський // Вісник Національної академії правових наук України. – 2018. – Т. 25, №3. – С. 78–89.

Suggested Citation: Dobriabskiy, S. P. (2018). Universal Declaration of Human Rights – Precursor of the Charter of the Fundamental Rights of the European Union. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 25(3), 78–89.

Стаття надійшла / Submitted: 16/06/2018

Доопрацьовано / Revised: 02/08/2018

Схвалено до друку / Accepted: 15/09/2018